

*Darba grupas ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas
pamatnostādņu 2013.-2019.gadam izstrādei sanāksme*

Protokols Nr.3

Vieta: Rīgā, Latvijas cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas „SUSTENTO” biroja telpās Antonijas ielā 24-6

Laiks: 2011.gada 29.jūnijā plkst. 14.00

Sanāksmi vada:

E.Celmiņa - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja

A.Gaile - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja vietniece

Dalībnieki:

G.Anča - Latvijas cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas „Sustento” valdes priekšsēdētāja

S.Barks – Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta Politikas plānošanas vecākais referents

Š.Bērziņa – Tiesībsarga biroja vecākā juriskonsulte

I.Černika-Zariņa – Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas koordinācijas departamenta Politikas plānošanas nodaļas vec. referente

A.Erdmane - Resursu centra cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem „Zelda” juriste

K.Inkuša – MK pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja juriste

A.Jaško – Aizsardzības ministrijas Personāla attīstības departamenta Sociālo lietu nodaļas vadītājs

R.Klimkāne – Kultūras ministrijas, Sabiedrības integrācijas departamenta direktore

K.Kovale – Ārlietu ministrijas Humanitāro jautājumu nodaļas 2.sekretāre

I.Laine – Latvijas Sieviešu invalīdu asociācijas „Aspazija” valdes priekšsēdētāja

K.Liepiņa – Izglītības iniciatīvu centra projektu vadītāja

E.Samsonova – Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas un pilsoniskās sabiedrības attīstības nodaļas vecākā referente

I.Šķestere – „Latvijas „Kustība par neatkarīgu dzīvi” valdes priekšsēdētāja

S.Šimfa – Latvijas Pašvaldību savienības padomniece veselības un sociālajos jautājumos

Protokolē:

L.Žvirble - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vecākā referente

Darba kārtība:

1. Sanāksmes atklāšana – LM Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītājas vietniece A.Gaile.
2. Pārskats par identificētajiem Konvencijas īstenošanas problēmjautājumiem: diskriminācija, drošība, tiesiskā aizsardzība, cilvēktiesības - LM Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja vietniece A.Gaile.
3. Sanāksmes dalībnieki izskata jautājumus secīgi, pēc sagatavotās tabulas, diskutē, norāda uz papildus niansēm un pieņem lēmumus par jautājumu saglabāšanu, izslēgšanu, papildināšanu vai pievienošanu citam jautājumam.
4. Nākamo sanāksmju plānotā norise un grafiks.

1.

Sanāksmi atklāj **A.Gaile** un informē klātesošos par izskatāmajām tēmām un par to, ka LM Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja E.Celmiņa kavēsies, jo ieradīsies no ILNP sēdes. Tāpat A.Gaile norāda, ka būs nepieciešamas vēl trīs darba grupas sanāksmes, kas varētu notikt augustā, septembrī utt., atkarībā no plānoto darbu apjoma. Viņa informē, ka nākamā darba grupa būs par vides un informācijas pieejamību un uz to tiks uzaicināti arī pārstāvji no Ekonomikas ministrijas.

2.,3.

A.Gaile nolasa 1.problēmjautājumu par diskrimināciju un norāda, ka šobrīd dažos normatīvajos aktos, kuros minēta invaliditāte ir papildināti ar atsauci uz invaliditāti kā papildus piezīmi, jo tas ir saistīts ar ES direktīvu pārņemšanu.

G.Anča norāda, ka vairākos būtiskos normatīvajos aktos diskriminācijas invaliditātes dēļ aizliegums nav iekļauts.

A.Gaile saka, ka diskriminācija nav iekļauta tikai dažos tiesību aktos, kas būtu jānovērš.

A.Gaile nolasa 2.punktu.

G.Anča norāda, ka nav statistikas par gadījumiem, kuros par cilvēktirdzniecības upuriem ir kļuvušas sievietes ar intelektuālās attīstības traucējumiem.

S.Barks papildina, ka nav konkrēta statistika par iepriekšminētajiem gadījumiem un policija vadās pēc tā, cik šādi gadījumi ir nonākuši tās izmeklēšanā. Piemin, ka programmā par cilvēktirdzniecības novēršanu nav izdalīti cilvēki ar invaliditāti.

I.Šķestere norāda, ka būtu svarīgi identificēt šādus gadījumus norādot skaitļus. Pastāv grūtības identificēt cilvēkus ar garīgiem traucējumiem kā cilvēktirdzniecības upurus.

S.Barks papildina, sakot, ka nevar izdalīt cilvēktirdzniecību kā vienu noziedzīgu nodarījumu, no kura ciestu persona ar invaliditāti.

A.Gaile nolasa 3.punktu.

I.Šķestere uzsver, ka jau skolas laikā bērnus ar garīgiem traucējumiem nepieciešams iemācīt paust savu viedokli un šajā jautājumā iesaistītajai institūcijai ir jābūt IZM.

G.Anča norāda, ka skolās ir vajadzīgi sociālie pedagogi., kas varētu tikties ar bērniem invalīdiem.

A.Gaile nolasa 4.punktu. A.Gaile norāda, ka plāno šo punktu pārrunāt ar Bērnu un ģimenes lietu politikas departamentu kā šo punktu var virzīt tālāk.

S.Barks piebilst, ka Kriminālprocesa likuma 152.,153.pantā ir noteikts, ka tiesai veicot nepilngadīgo nopratināšanu ir jāpieaicina psihologs. Tomēr nav noteikts kā jārikojas attiecībā uz personām ar invaliditāti.

A.Gaile saka, ka Civilprocesa un Administratīvā procesa likumā ir noteikts kādas darbības legāli jāveic izskatot lietas, kas skar veselus bērnus vai bērnus invalīdus.

A.Gaile nolasa 5.punktu un vaicā Tiesībsarga biroja pārstāvei, vai šajā jautājumā ir kas piebilstams.

Š.Bērziņa saka, ka Konvencijā invalīdu definīcija ir plašāka, nekā tas ir determinēts Latvijas normatīvajos aktos.

K.Liepiņa saka, ka, tikai 22% no visiem bērniem ar speciālām vajadzībām, kuriem ir nepieciešams īpašs atbalsts mācību procesā, ir bērni ar invaliditāti. Pašreizējais Konvencijas tulkojums izslēdz šos pārējos bērnus no Konvencijā paredzētā atbalsta saņēmēju loka.

E.Celmiņa norāda, ka pamatnostādņu ievada daļā tiks atrunāta iepriekš minētā terminoloģijas neprecizitāte un atšķirība starp invaliditātes definīciju Konvencijā un Latvijas normatīvajos aktos un ir cilvēki, kuriem invaliditāte netiek noteikta, bet ir ārsta atzinums un pienākas atbalsts, tomēr tie nav invalīdi. Invaliditātes definīcija ir noteikta „Invaliditātes likumā” un turpmāko septiņu gadu perspektīvā nepaplašināsies to personu grupu loks, kurām noteikta invaliditāte.

A.Erdmane papildina, sakot, ka Konvencija paredz arī tiesības tām personām, kurām pēc Latvijas normatīvajiem aktiem nav noteikta invaliditāte, tomēr, atbalsts saskaņā ar normatīvajiem aktiem pienākas tiem, kuriem ir piešķirts statuss.

E.Celmiņa uzsver, ka pamatnostādņēs jārunā par grupu pārklājumu, ņemot vērā to, ko aptver Konvencijā, un, kas noteikts likumā, jo tas ir pamatnostādņu saturs (grupu definējums). Grupas normatīvajos aktos tiek definētas tad, ja kaut kas pienākas. Piemēram, Invaliditātes likumā, tomēr celiākijas gadījumā invaliditāte parasti netiek noteikta, taču normatīvajos aktos ir noteikts īpašs pabalsts sakarā ar īpašām vajadzībām.

A.Gaile nolasa 6.punktu.

Š.Bērziņa piebilst, ka ir dati par diskriminācijas gadījumiem un veselības stāvokli un uzsver, ka tiek izmantoti pieejamie tiesību aizsardzības mehānismi.

G.Anča saka, ka diskriminācija nav veselības stāvokļa dēļ un invaliditāte ir funkcionāli ierobežojumi nevis veselības stāvoklis.

A.Erdmane papildina, ka invaliditāte tiek noteikta saistībā ar veselības problēmām.

E.Celmiņa saka, ka, ir jāveic regulārs sabiedrības izlases kopuma apsekojums ar vienādu metodoloģiju. Pašreiz vieni dati ir pēc sūdzību uzskaitījuma, bet otri ir pēc sabiedriskā apsekojuma.

A.Gaile nolasa 7.punktu.

S.Barks norāda, ka trūkst efektīvu aizsardzības mehānismu, invalīdi baidās no sankcijām pret viņiem. Jautā, kādi būtu problēmas risinājumi, pasākumi, kampaņas?

E.Celmiņa atbild, sakot, ka nevis trūkst aizsardzības mehānismu, bet tie nedarbojas. Jāapzinās, kas būtu jādara, lai pilnveidotu aizsardzības mehānismus.

A.Erdmane saka, ka invalīdi par pārkāpumiem psihoneiroloģiskajās iestādēs nesūdzas, jo jebkuru sūdzību uztver kā psihisku novirzi.

E.Celmiņa norāda, ka ir nepieciešama visa veida speciālistu apmācība un jārunā ar speciālistiem par normu piemērošanu diskriminācijas pārkāpumu gadījumos.

A.Gaile nolasa 8.punktu.

Š.Bērziņa uzsver, ka ir jārunā par sociālo darbinieku, iesaistīto institūciju attieksmi, cik lielā mērā tās ir ieinteresētas risināt jautājumus, kas skar invalīdu tiesības.

A.Gaile nolasa 9.punktu.

I.Šķestere saka, ka invalīdu jautājumi tiek saistīti ar labdarību.

G.Anča norāda, ka valsts nevēlas ieguldīt invalīdos ilgstoši, piemēram cilvēku ar invaliditāti izglītībā, bet atpirkties ar dāvanām, sniegt īstermiņa labumu, kas parāda valsts attieksmi.

E.Celmiņa norāda, ka pamatnostādņu galvenais mērķis ir vērst uzmanību uz cilvēktiesību aspektu, ko darba grupa centīsies, izmantojot šo dokumentu risināt.

A.Gaile nolasa 9.punktu un saka, ka šis jautājums attiecas uz informācijas pieejamību un tiks izrunāts nākamajā darba grupas sanāksmē.

A.Gaile nolasa 10.punktu par drošību.

S.Barks norāda, ka Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests nav izstrādājis speciālus drošības pasākumus cilvēkiem ar invaliditāti un civilās aizsardzības plānos ir noteikta sadarbība starp iestādēm, kas nav attiecināmi uz kādu konkrētu cilvēku grupu. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests varētu izstrādāt rekomendācijas cilvēkiem ar invaliditāti par drošības pasākumiem ārkārtas situācijās.

G.Anča piemin Lielbritānijas labo praksi, kur ir padomāts par invalīdu drošību un izklūšanu no ēkām apdraudējuma gadījumos.

S.Barks papildina, ka iestādēm ir prasības nodrošināt ugunsgrēka gadījumā iespējas izklūt no ēkām jebkuram cilvēkiem, tomēr drošības pasākumu piemērošana invalīdiem prasa lielus finanšu līdzekļus.

I.Šķestere saka, ka sociālās aprūpes centros ir drošības pasākumi invalīdiem, bet citur nav.

E.Celmiņa jautā S.Barkam, vai drošības prasības atšķiras, pamatojoties uz to, cik cilvēku atrodas telpā.

S.Barks atbild, ka ugunsdrošības noteikumi paredz pienākumu visām juridiskajām personām izstrādāt ugunsdrošības instrukciju, bet, ja objektos var atrasties vairāk par 50 cilvēkiem - arī rīcības plānu. Ja ēkā var atrasties personas ar īpašām vajadzībām, instrukcijā jāparedz arī kārtība, kādā šīs personas tiks evakuētas.

E.Celmiņa norāda, ka vajadzētu pārskatīt evakuācijas noteikumus un prasības.

S.Barks saka, ka būtu jāpārskata ugunsdrošības prasību kontroli sabiedriskās vietās.

A.Gaile nolasa 11.punktu.

E.Celmiņa saka, ka no Iekšlietu ministrijas un Veselības ministrijas puses notiek darbs pie tā, lai no rudens 112 palīdzības izsaukšanas numurs ar īsziņas palīdzību būtu pieejams nedzirdīgajiem un personas atrašanās vietu varētu noteikt pēc tālruņa signāla. Tāpat Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestam ir projekts, kad ar īsziņas palīdzību varēs izsaukt palīdzību arī tie cilvēki, kuri nav invalīdi, jo cilvēkam var būt balss trūkums, šoka stāvoklis. Līdz ar to šis jautājums paliek atklāts un pie tā nāksies atgriezties.

S.Barks ierosina atstāt šo jautājumu veselības sadaļā.

A.Gaile nolasa 12.punktu un norāda, ka šis un daudzi nākamie jautājumi ir par rīcībspēju un no 2012.gada 1.janvāra tiesa noteiks, ka norma par pilnīgu rīcībspējas noņemšanu un aizgādņa iecelšanu ir diskriminējoša.

E.Celmiņa saka, ka jāgaida Tieslietu ministrijas regulējums saistībā ar rīcībspējas daļēju ierobežošanu un 13.punkts paliek aktuāls, jo pašreiz pārāk vienkāršs ir rīcībspējas atņemšanas process, kurš neaizstāv invalīdu tiesības.

A.Gaile nolasa 14.punktu.

A.Erdmane norāda, ka trūkst cilvēku, kas varētu būt aizgādņi.

E.Celmiņa saka, ka, ja aizgādņiem būtu atlīdzība līdzīga kā aizbildņiem un lielāka atbildība nekā aizbildņiem, problēma neatrisinātos.

A.Erdmane piemin labo praksi Vācijā, kurā ir brīvprātīgie aizgādņi, bet Latvijā šādas prakses nav. Viņa arī norāda, ka Latvijā aizgādņi daudzos gadījumos ir radnieki.

A.Gaile nolasa 15.un 16.punktu, kas sasaucas ar 14.punktu.

A.Gaile nolasa 17.punktu.

I.Šķestere norāda, ka bieži vien cilvēki ar garīgiem traucējumiem nespēj apmaksāt patēriņa kredītus.

E.Celmiņa papildina, ka, ja invalīdam ar garīgiem traucējumiem kredīts tiek atteikts, tad viņš varētu vērsties ar prasību tiesā par diskrimināciju.

Š.Bērziņa norāda, ka jāskatās kādus riskus, sociālos, diskriminācijas u.c. faktorus ņem vērā tie, kuri izsniedz kredītus. Nav iespējams ietekmēt privātās struktūras kredītu izsniegšanā. Nepastāv atbilstošu normatīvo aktu regulējums.

A.Gaile saka, ka šis jautājums jāskatās patērētāju tiesību aizsardzības aspektā.

A.Gaile nolasa 18.punktu, kas sasaucas ar 17.punktu par nepietiekamu atbalsta sistēmu personām ar garīgiem traucējumiem.

A.Gaile nolasa 19.punktu.

Šis jautājums arī ir par rīcībspēju.

E.Celmiņa norāda, ka persona pēc definīcijas ir jāaicina uz tiesu, nevis, ja kāds grib aicināt un var no ierašanās atteikties ar speciālu atzinumu.

A.Gaile nolasa 20.punktu un konstatē, ka tas sasaucas ar 19.punktu.

A.Gaile nolasa 21.punktu.

E.Celmiņa saka, ka šis jautājums jau ir skatīts.

A.Gaile nolasa 22.punktu.

E.Celmiņa saka, ka jāskatās pie profesiju klasifikācijas, kas ir paredzēts izglītības programmās tiesību speciālistiem, policistiem, jo ir nepieciešamas speciālas zināšanas, prasmes darbā ar invalīdiem.

S.Barks papildina, ka juristiem augstskolās ir apmācības par invalīdu tiesībām cilvēktiesību ietvaros un saka, ka Policijas koledžā varētu būt apmācības par to, kā strādāt ar invalīdiem. Norāda, ka atbilstoši amatam tiek sniegtas zināšanas par darbu ar invalīdiem, piemēram izmeklētājiem.

Š.Bērziņa saka, ka jebkuram juridiskas profesijas pārstāvim jāprot strādāt ar šādām personām.

E.Celmiņa piemin Tiesnešu izglītības centru, kurā varētu būt apmācības par darbu ar invalīdiem.

I.Šķestere norāda, ka vajag domāt par tālākizglītību un apmācīt cietumu personālu, konvojēšanas personālu kā strādāt ar invalīdiem.

E.Celmiņa jautā S.Barkam, vai policistiem notiek regulāri kursi par darbu ar invalīdiem.

S.Barks saka, ka ir speciālie kursi policistiem par cilvēktiesībām, piemēram cilvēktirdzniecības programmas ietvaros ir apmācības, bet tās nav regulāras un var būt kāda projekta ietvaros.

E.Celmiņa norāda, ka šobrīd jācenšas maksimāli identificēt pasākumus, kas būtu jādara situācijas uzlabošanai, tomēr jāņem vērā arī finanšu resursi.

A.Gaile nolasa 23.punktu.

S.Šimfa saka, ka cilvēku ar invaliditāti, kuri dzīvo SAC ierobežota personas brīvība un personas neaizskaramības pārkāpšana ir pretrunā ar Konvenciju kā tādu. SAC dzīvojošie invalīdi nav spējīgi izvērtēt diskriminācijas gadījumus.

I.Šķestere papildina, ka valstij SAC izmaksā aptuveni 26 miljonus gadā. SAC nevēlas atdot klientu uz grupu māju, jo nepietiek klientu.

E.Celmiņa saka, ka vajadzētu veikt regulārus apsekojumus un vērienīgu. izvērtējumu ik pēc pieciem gadiem.

S.Šimfa saka, ka pašvaldības lielu uzmanību pievērš klientiem SAC un viņu dzīves apstākļu uzlabošanai.

E.Celmiņa norāda, ka pārbaudēs ir nepieciešams iesaistīt arī NVO.

I.Šķestere saka, ka invalīdiem nav nepieciešamo zināšanu, lai zinātu kur vērsties pārkāpumu gadījumā. Būtu labi, ja SAC tiktu veikta ne tikai oficiāla kontrole, bet NVO varētu aprunāties ar vairākiem tur dzīvojošajiem invalīdiem atsevišķi.

A.Erdmane saka, ka iespējams būtu jāslēdz vairākas institūcijas, aizvietojo ar alternatīviem pakalpojumiem.

E.Celmiņa iesaka pārskatīt procedūru kā tiek veikta institūciju uzraudzība un izvērtēšana, kā arī, NVO piesaistīšana neprasītu pārāk lielus finanšu līdzekļus.

A.Gaile nolasa 24.punktu.

Š.Bērziņa saka, ka jāpārskata Kriminālprocesa likums un citi normatīvie akti, kas regulē tiesas nolēmuma izpildi.

A.Erdmane norāda, ka policija nespēj izsekot tiesas nolēmuma izpildei.

S.Barks papildina, ka, ja no tiesas puses viss ir izdarīts, tad pēc tam policijai būtu jāveic tiesas nolēmuma izpilde. Policijas uzdevums ir nogādāšana medicīnas iestādē.

A.Gaile nolasa 25.punktu.

Dalībnieki nolemj šo punktu pārcelt uz sanākumi par vides un informācijas pieejamību.

A.Gaile nolasa 26.punktu par cilvēktiesībām.

G.Anča norāda, ka sociālie darbinieki nav pietiekami sagatavoti un izglītoti darbam ar invalīdiem.

A.Celmiņa papildina, ka esošo palīdzības sistēmu jāpielāgo personām ar invaliditāti.

A.Gaile nolasa 27.punktu un ierosina 27.-30.punktus apvienot ar 23.punktu.

A.Gaile nolasa 31.punktu.

I.Šķestere saka, ka nav pietiekami daudz pakalpojumu bērniem ar invaliditāti. Nepieciešami īpaši asistenti, kas palīdzētu bērnam invalīdam iekļauties sabiedrībā.

E.Celmiņa iesaka domāt par jaunu pakalpojumu radīšanu, kurus pagaidām nav iespējams nosaukt.

I.Šķestere norāda, ka nozīmīgi ir risināt jautājumu saistībā ar cilvēkiem, kuri atrodas SAC, bet viņiem nav pamatizglītības un nevar pilnvērtīgi turpmāk izmantot NVA u.c. iestāžu pakalpojumus.

4.

A.Gaile iesaka vienoties par nākamo sanākumi.

Nolēma:

Dalībnieki vienojas par nākamo sanākumi šā gada 3.augustā, plkst.10.00.saistībā ar vides un informācijas pieejamību.

Sanākumi slēdz 16.00

L.Žvirble - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vecākā referente